

356.33(430):355.332:614.25

CHARAKTERISTIKA POVOLÁNÍ DŮSTOJNÍKA ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY BUNDESWEHRU V MÍRU

Mjr. MUDr. Vojtěch HUMLÍČEK
Vojenská lékařská akademie JEP, Hradec Králové
(rektor: plk. prof. MUDr. Josef Fusek, DrSc.)

V současné době země bývalého socialistického sektoru prožívají převratné změny ve všech společenských oblastech. Tyto změny se nevyhýbají ani armádám těchto zemí. Ekonomické aspekty spolu s úmluvami o snižování vojenského potencionálu v rámci Evropy nutí i Československou armádu k podstatným změnám jak z hlediska výzbroje a početního stavu, tak i organizační struktury. Naše armáda byla v předchozím období budována po vzoru armády SSSR a na ni jednostranně orientována. Organizace a činnost jednotlivých součástí a složek ozbrojených sil jiných zemí, zejména západní Evropy, byla poměrně málo známá a pro naši armádu a priori odmítána jako nevhodná. Tento stav je v posledním období přehodnocován, stále větší zájem je proječován o armády hospodářsky vyspělých zemí, zvláště o armádu SRN - Bundeswehr.

Bundeswehr řídí spolkový ministr obrany. Nejvyšším zdravotnickým představitelem je inspektor zdravotnictví, který je zároveň vedoucím zdravotnického oddělení spolkového ministerstva obrany. Je odpovědný spolkovému ministru a generálnímu inspektorovi za plánování, přípravu a naplňování všech úkolů na poli zdravotnické služby. Inspektor zdravotnictví je velitelsky i odborně nadřízen zdravotnickým zařízením v okruhu působnosti centrální zdravotnické správy. K těmto zařízením patří Zdravotnický úřad Bundeswehru, 12 vojenských nemocnic s 3580 lůžky, Lékařská akademie Bundeswehru, 3 instituty a 15 lékařských, chemických a veterinárních výzkumných a vyšetřovacích zařízení. Inspektor zdravotnictví vykonává odborný dohled nad zdravotnickou službou v jednotkách pozemního vojska, letectva, válečného loďstva a centrální správou Bundeswehru. Nejvyšším odborným nadřízeným všem příslušníkům vojenské zdravotnické služby pozemního vojska je hlavní lékař pozemního vojska. Důstojníci zdravotnické služby jsou umístěni ve zdravotnických jednotkách pozemního vojska, letectva, námořnictva nebo v nemocnicích, ústavech a jiných zdravotnických zařízeních Bundeswehru. Důstojníky zdravotnické služby tvoří lékaři, stomatologové, veterináři a farmaceuti. Lékaři vykonávají

službu zejména ve vojskové zdravotnické službě nebo v nemocnicích, institutech a výzkumných zařízeních. Jako vojskoví lékaři jsou "domácími lékaři" vojáků z povolání a "závodními lékaři" v posádce. Náplň práce lékařů v nemocnicích Bundeswehru je srovnatelná s činností lékařů civilních nemocnic. Specifickou činnost nabízí vojenská medicína v oblasti letecké medicíny, potápění a pracovní medicíny. Část lékařů je činná v oblasti managementu, část je pověřena organizátorskou a řídicí činností nebo úkoly výuky a výchovy.

Vstup na dráhu vojáka z povolání nebo vojáka dobrovolně dále sloužícího je možný přijetím za důstojníka-čekatele zdravotnické služby nebo přijetím již aprobovaných lékařů, stomatologů, veterinářů a farmaceutů. Za důstojníka-čekatele může být přijat ten, kdo dovršil nejméně 17 let a nepřekročil 25 let, má maturitní vysvědčení nebo odpovídající stupeň vzdělání, nevykonával žádnou vojenskou službu nebo maximálně 3 roky a zaváže se jako nevycvičený uchazeč ke službě na 15 let nebo jako uchazeč s odslouženými 3 roky na 8 let po ukončení studia. Přijetí uchazečů závisí na výsledku přijímací zkoušky, potřebě Bundeswehru a počtu studijních míst, které má k dispozici. Uchazeči jsou přijímáni v lednu a v červenci. Nejdříve absolvují 3měsíční vojenský a zdravotnický výcvik (plánuje se 1roční). Po prvním nebo druhém semestru, v období semestrálních prázdnin, se zúčastní 8týdenního důstojnického kursu, který zakončí důstojnickou zkouškou. Poté mohou být povýšeni na praporčíky. Po 3 letech od přijetí mohou dosáhnout hodnosti staršího praporčíka a po dalším roce poručíka. Hodnost nadporučíka se neuděluje. Povýšení na štábního lékaře předpokládá aprobaci lékaře a je podmínkou pro přijetí do služebního poměru vojáka z povolání. Jsou-li přijímáni do služebního poměru vojáka z povolání nebo vojáka dobrovolně dále sloužícího aprobovaní lékaři z civilu (nesmí být starší než 40 let), je jim přiznána hodnost štábního lékaře. Do služebního poměru jsou přijati teprve po úspěšném ukončení 4měsíčního výcviku. Nejnižší úvazek u vojáků dobrovolně dále sloužících jsou 2 roky, nejvýše 20 let. Na základě dobro-

volného závazku mohou být vzaty do služebního poměru vojáka z povolání nebo vojáka dobrovolně dále sloužícího ženy. Potom pro ně platí stejná ustanovení jako pro důstojníky zdravotnické služby.

Všichni důstojníci zdravotnické služby Bundeswehru musí vysoký stupeň odborné úrovně nejen dosáhnout, ale také jej udržovat. K tomu slouží další vzdělávání. Na toto vzdělávání mají nárok zejména důstojníci z povolání, důstojníci zdravotnické služby dobrovolně dále sloužící pouze v případě, že se zavázali k 15 až 20 letům služby. Lékaři po získání aproby jsou k přípravě na činnost vojenského lékaře vysíláni na 12 měsíců do nemocnic Bundeswehru. Po nejméně 3leté činnosti vojenského lékaře jim je podle potřeb Bundeswehru zajištěno další vzdělávání (specializace). Postgraduální a další vzdělávání jsou realizována ve zdravotnických zařízeních Bundeswehru a ve vhodných civilních doškolovacích centrech. V některých případech, jde-li o služební potřebu, může probíhat v cizině u spojeneckých ozbrojených sil. K zajištění zvláštních úkolů jsou někteří důstojníci zdravotnické služby vzdělávání rovněž v jiných vědních oborech, např. pedagogice, informatice aj.

Do hodnosti majora zdravotnické služby jsou lékaři, veterináři nebo farmaceuti povyšováni po 2 letech, na podplukovníka po 5 letech a na plukovníka po 10 letech služby od jmenování za štábního lékaře. Vojáci z povolání i vojáci dobrovolně dále sloužící dostávají služné stanovené předpisem na základě hodnosti a funkce (vyšší důstojníci 3000 až 6200,- DM). Kromě základního platu ještě obdrží výchovné na děti, místní příplatek, příplatek na činži, příspěvek na dovolenou ve výši 300,- DM, dále 13. plat (je roven příjmu za prosinec) a výkonnostní 13.-DM, příp. 26.-DM měsíčně. Důstojníci zdravotnické služby z povolání - lékaři navíc dostávají lékařský příplatek 50 až 200,- DM měsíčně. Pro výpočet délky dovolené je rozhodující věk a hodnost. Dovolena se pohybuje v rozmezí 28 až 36 pracovních dní (např. podplukovník zdravotnické služby nad 40 let má nárok na 36 pracovních dní dovolené). Při odchodu do výslužby z důvodů překročení věkové hranice obdrží voják z povolání jednorázové vyrovnání ve výši pětinašobku služebního příjmu za poslední měsíc, maximálně však 40 000,- DM.

Důstojníci zdravotnické služby, kteří byli povoláni do služebního poměru vojáka dobrovolně dále sloužícího, se stávají po skončení služebního poměru důstojníky zdravotnické služby v záloze až do dosažení 60 let věku. Totéž platí pro bývalé vojáky z povolání, kteří byli předčasně vyloučeni ze služebního poměru. Důstojníky zdravotnické služby v záloze jsou také ti, kteří vykonali základní vojenskou službu až po aprobaci a byli během ní jmenováni na štábní lékaře. Důstojníci zdravotnické služby v záloze, u nichž se konstatuje nepostradatelnost pro civilní sektor, nesmějí být mobilizováni. Záložníci s mobilizačním zařazením jsou ke splnění úkolů v případě války cvičeni a vzdělávání na vojenských cvičeniích. Ta trvají zpravidla 2 až 4 týdny, nejdéle 3 měsíce.

Zdravotnická služba Bundeswehru zabezpečuje úkoly na úseku léčebné péče, prevence, posudkové činnosti, zdravotní výchovy, hygieny, vojenského lékařského vzdělávání a výzkumu a zdravotnického materiálu. Kromě toho je připravena v rámci naléhavých urgentních stavů k zajištění zdravotnické pomoci při velkých neštěstích a živelních pohromách. Nasazení je žádoucí

zejména v případech, kdy nejsou k dispozici civilní zařízení nebo nemají dostatečnou kapacitu. Nasazení sil a prostředků zdravotnické služby Bundeswehru je přípustné, jestliže v případech regionálního ohrožení požádá o pomoc Bundeswehr postižená země nebo v případech mimoregionálního ohrožení rozhodne o nasazení spolková vláda. Výjimkou jsou vojenské nemocnice v Koblenzi, Ulmu a Hamburku, které se účastní civilní záchranné služby svými vozidly a vrtulníky, a vojenská nemocnice v Giessenu s vozidly záchranné služby. Tyto prostředky mohou být nasazeny vždy. Rozsah nasazených sil a prostředků zdravotnické služby Bundeswehru se provádí cíleně na základě zjištění rozsahu a velikosti škod. Bezprostředně po vzniku neštěstí je nasazen zdravotnický personál z nejbližšího vojenského zdravotnického zařízení, případně zdravotnických center, k vyprošťování a poskytování první pomoci. V případě potřeby mohou vypomáhat "pomocníci zdravotnické služby" z okolních vojenských jednotek. Odsun raněných se provádí sanitkami zdravotnických praporů. Doba a kvalita transportu z místa zranění až k prvnímu lékařskému, případně chirurgickému ošetření, má pro zvýšení naděje na přežití raněných velký význam. Proto se vždy při výskytu těžce raněných počítá s nasazením vrtulníků. V rámci neodkladné naléhavé pomoci se provádí zpravidla cílený transport. K tomuto účelu se hodí nejlépe vrtulníky záchranných center (pohotovost ke startu 2 minuty, radius nasazení 50 km) a pátrací záchranné vrtulníky, které startují do 5 minut a vlivem dobrého pokrytí prostoru mohou dosáhnout každé místo v SRN nejpozději do 1 hodiny. Výpomocný transport je zajišťován vrtulníky leteckých pluků a perutěmi transportních vrtulníků. Je určen pro raněné, kteří musí být rozděleni do vzdálenějších nemocnic, ale nejsou v nebezpečí akutního ohrožení života. K okamžitému nasazení byly ve vojenských nemocnicích v Koblenzi, Hamburku a Ulmu vytvořeny speciální zásahové skupiny lékařů - jedna ke zvládnutí šoku, dvě pro urgentní chirurgii a jedna zásahová skupina lékařů vnitřního lékařství.

Tyto skupiny lékařů mají zkušenosti z medicíny urgentních stavů a živelních pohrom a disponují nutným vybavením k provedení okamžitých opatření k záchraně života na místě neštěstí. Po provedení všech neodkladných výkonů první lékařské pomoci může být personál nasazen k postiženým do nemocnic jako posila při odborné léčbě. Nestačí-li zdravotnická zařízení se svými operačními kapacitami a možnostmi další stacionární léčby, může být spolu s personálem zásahových skupin lékařů nasazena při větších živelních pohromách "četa hlavního obvažiště". Bez materiálu je vhodná pro rozšíření kapacity existujících zdravotnických zařízení (má operační družstvo, léčebné družstvo, protišokovou skupinu a skupinu přijímací, celkem 39 osob). S vozidly a materiálem je nasazována při katastrofách s rozsáhlým zničením infrastruktury (má navíc složku stravovací, spojovací, veterinární skupinu, hygienickou s mobilní polní laboratoří a 2 pohyblivé lékařské skupiny, celkem 88 osob). Pro případ velkých živelních pohrom, např. zemětřesení, je u výcvikového zdravotnického praporu v Mnichově připravena kompletní zdravotnická rota (obsahuje 2 čety hlavního obvažiště, celkem 169 osob). Přidělená skupina sanitních vozidel pak zajistí transport raněných do vojenských i civilních zdravotnických zaří-

zení. Uvedenými opatřeními vytvořila zdravotnická služba Bundeswehru předpoklady k rychlému a kvalifikovanému zdravotnickému zabezpečení postižených v případě přírodních katastrof a jiných velkých neštěstí.

Souhrn

Autor podává informaci o služebním poměru důstojníků zdravotnické služby Bundeswehru. Popisuje počínaje studiem nejen odbornou náplň práce důstojníků zdravotnické služby, ale poukazuje i na některé sociálně

ekonomické ukazatele. Kladně hodnotí pomoc zdravotnické služby Bundeswehru v systému zdravotnického zabezpečení raněných při rozsáhlých pohromách, haváriích a neštěstích v civilním sektoru.

Literatura

1. STOLZE, H. J.: Taschenbuch für den Sanitäts- und Gesundheitsdienst der Bundeswehr. 19. vyd. Koblenz, Bernard und Graefe 1983. 304 s.

Klíčová slova: Zdravotnická služba Bundeswehru.